

Securitatea alimentării cu apă stă la baza abilității Moldovei de a readuce dinamism în economia sa, de a materializa rezultate de sănătate și bunăstare pentru populația țării și pentru a realiza obiectivele de mediu. În Moldova sunt necesare investiții mari pentru a stăpâni aspectele productive ale apei, pentru a realiza ambițiile de dezvoltare ale țării, însă până nu demult nu a existat o înțelegere detaliată a echilibrului țării din punctul de vedere al apei. Recentul *Diagnostic de securitate a alimentării cu apă în Moldova* arată că rezervele de apă ale țării, bazate în principal de aflusul din râurile Prut și Nistru, pot satisface cererea de apă în mod fiabil. Însă Moldova se confruntă cu o variabilitate crescută a precipitațiilor și a cursurilor de apă, cu un risc ridicat de inundații, dar și de secetă. De asemenea, Moldova este țara europeană cu cea mai mare vulnerabilitate climatică,¹ și această vulnerabilitate se va amplifica odată cu schimbările climatice. Problemele Moldovei în ceea ce privește securitatea alimentării cu apă apar ca urmare a unei lipse de investiții în infrastructură, finanțare, capacități de management și politici favorizante. Un viitor sigur din punct de vedere al alimentării cu apă pentru Moldova ar însemna că cetățenii - atât urbani, cât și rurali - vor putea trăi o viață productivă, într-un mediu curat, cu acces la servicii fiabile de alimentare cu apă și canalizare și bazându-se pe mijloace de trai care sunt rezistente la inundații și secete, poluare, însă pentru a ajunge la acest viitor mai avem de parcurs o cale lungă.

Există securitatea alimentării cu apă în Moldova?

Securitatea alimentării cu apă este definită ca fiind capacitatea unei țări de a furniza servicii pentru populația sa, de a folosi în mod sustenabil resursele de apă și de a atenua riscuri legate de alimentare cu apă precum seceta și inundațiile (a se vedea figura 1). Evaluarea rezultatelor sociale, economice și de mediu ale modului în care este gestionată și folosită apa arată o lipsă de securitate a alimentării cu apă în Moldova.

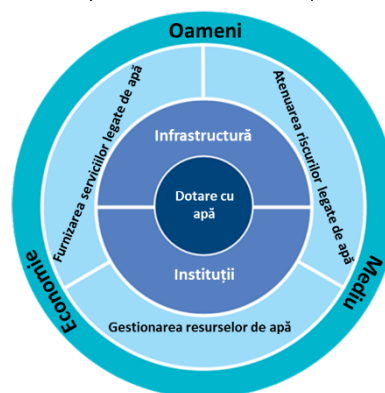
Securitatea alimentării cu apă pentru populație: Decalajele semnificative în ceea ce privește accesul la servicii de apă și canalizare, în special în zonele rurale, subminează progresul Moldovei în ceea ce privește obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD). Aproape un milion de moldoveni se bazează pe fântâni care sunt adesea poluate, iar apa uzată netratată este o problemă majoră de sănătate publică.

Securitatea alimentării cu apă pentru economie: Apa este un element central al economiei Moldovei, însă productivitatea în ceea ce privește apa este mult mai mică decât în cazul țărilor învecinate, iar stimulentele pentru eficiența în utilizarea apei sunt reduse. Performanța redusă a furnizorilor de servicii de irigații și gradul limitat de adoptare a sistemelor de irigații pentru culturile de valoare mai mare

împiedică dezvoltarea. Agricultură rămâne în continuare alimentată de ploaie și vulnerabilă la șocuri.

Securitatea alimentării cu apă în ceea ce privește mediul înconjurător: Mediul înconjurător în Moldova este degradat și suferă în urma unei moșteniri de neglijență. Refacerea ecosistemelor este vitală pentru îmbunătățirea calității habitatelor și a apei, dar și pentru realizarea rezilienței la inundații și secetă, printr-o dezvoltare verde.

Figura 1. Un cadru pentru evaluarea securității în alimentarea cu apă

Sursa: Banca Mondială, 2020

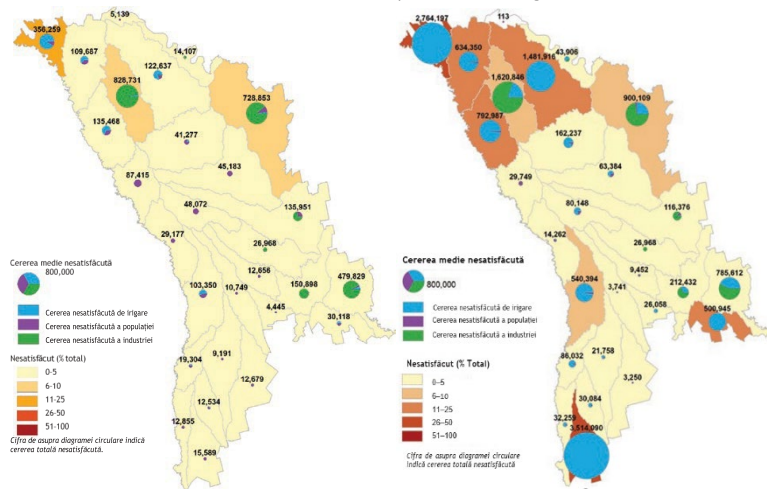
Resursele de apă pot să satisfacă în mod fiabil cererea de apă în condițiile scenariilor viitoare de dezvoltare?

Rezervele de apă ale Moldovei nu reprezintă în prezent o constrângere majoră pentru dezvoltarea țării. Un Sistem de evaluare și planificare a apei (WEAP) a evidențiat că Moldova are suficiente resurse de apă, care sunt disponibile în mod fiabil pentru a satisface cererea în totalitate, numai 5 procente din resursele regenerabile de apă fiind folosite anual, dar și în cadrul diferitelor

¹ Inițiativa Globală de Adaptare Notre Dame (ND-GAIN). 2020.

scenarii de dezvoltare până în 2030. Cu toate acestea, este probabil ca schimbările climatice, care aduc o creștere a temperaturilor medii și o variabilitate mai mare a precipitațiilor, să aibă un efect de uscare.

Figura 2. Cererea anuală medie nesatisfăcută în termeni absoluți (m³/an) și în termeni relativi (%) din cererea totală pentru 2018 (stânga) și 2030 (dreapta), într-un scenariu în care există acces universal la alimentarea cu apă, iar zonele irigate sunt extinse de zece ori.

Sursa: Banca Mondială, 2020. Diagnosticul privind securitatea alimentării cu apă în Moldova și perspective pentru viitor.

Schimbările climatice vor avea un impact asupra multor sectoare, iar efectele acestora sunt pronunțate în cazul agriculturii, din cauza cererii din ce în ce mai mari de apă pentru irigații. Există probabilitatea ca acestea să ducă la o extindere a punctelor fierbinți de stres în ceea ce privește disponibilitatea apei din zona de nord și zona mediană a bazinului Prutului, precum și în sud-estul și sud-vestul țării, și vor fi necesare compromisuri între cerințele fluxului ecologic și cererea de apă pentru irigații în anii mai secetoși (a se vedea figura 2). Se pot valorifica o serie de măsuri pentru a gestiona insecuritatea rezervelor de apă pentru mijloacele de trai și pentru economie, de exemplu, practici de irigare adaptativă și practici agronomice reziliente din punctul de vedere al climei, gestionarea cererii și eficiența în utilizarea apei, alocarea către utilizările cu valoare mare și stocarea sezonieră.

Guvernanța și cadrul legislativ și de reglementare în sectorul apei

Moldova are un cadru legislativ complex, în mare parte aliniat cu Directiva-cadru a Uniunii Europene privind apele. Cu toate acestea, în timp ce eforturile de reformă au progresat, supravegherea redusă și operaționalizarea lentă a cadrului legislativ reprezintă o constrângere pentru performanța sectorului apei. Chiar și într-un context de dotare amplă cu resurse de apă, sunt necesare funcții de planificare, alocare, gestionarea compromisurilor, protejarea resurselor și gestionarea riscurilor în fața schimbărilor climatice. Printre consecințele negative ale reformei oprite a agenției de apă din Moldova, Apele Moldovei, se numără o planificare redusă la nivel de bazine hidrografice, înregistrarea incompletă a licențelor de apă, utilizarea ineficientă a resurselor financiare în cadrul agenției, reorganizarea lentă a gestionării schemelor de irigare, acțiune limitată în ceea ce privește protejarea la inundații și lipsa de conducere în ceea ce privește mandatul *de jure* al agenției în legătură cu alimentarea cu apă și canalizarea.

Moldova a realizat pași importanți în direcția dezvoltării cadrului pentru serviciile de alimentare cu apă și canalizare,

prin Legea nr. 303/2013 privind serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare și prin stabilirea unei autorități de reglementare, Agenția Națională de Reglementare în Energetică (ANRE) în 2014. Inițiative importante, susținute de Uniunea Europeană și de partenerii bilaterali, au jucat un rol esențial în consolidarea mediului favorizant și a capacităților instituționale, precum cele pentru planificarea regională și realizarea infrastructurii, dar și pentru furnizarea serviciilor de utilități. S-au obținut lecții valoroase în ceea ce privește modelele de management în vederea extinderii serviciilor către zonele rurale, dezvoltarea irigațiilor și gestionarea schemelor de către asociațiile utilizatorilor de apă.

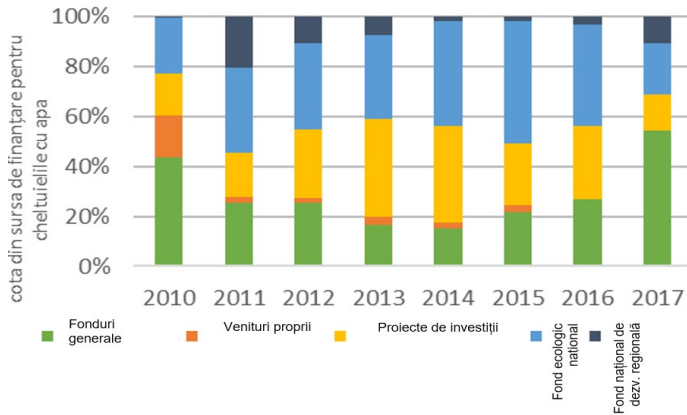
Performanța este în continuare împiedicată de o entitate conducătoare căreia îi lipsește capacitatea, mandatul și executarea funcțiilor critice precum planificarea și prioritizarea investițiilor și monitorizarea performanței sectorului. Deși recent revizuita Strategie națională a Moldovei cu privire la alimentarea cu apă și canalizare 2014—2030 susține țintele 6.1 și 6.2 ale ODD și articulează direcții strategice de reformă, vor fi necesare eforturi majore pentru a pune în practică aceste ambiții.

Finanțarea pentru asigurarea securității în alimentarea cu apă

Nivelurile actuale de finanțare pentru asigurarea securității în alimentarea cu apă sunt inadecvate. Cheltuielile bugetate sunt cu mult sub nevoile necesare pentru îndeplinirea ODD-urilor și au reprezentat numai 1,4 procente din cheltuielile guvernamentale în 2017, ceea ce este cu mult sub referințele OCDE și referințele internaționale de 5 procente. Două treimi din toate cheltuielile

din sector au provenit din resursele acordate de partenerii de dezvoltare, indicând o mare dependență de surse externe. Investițiile în irigații, gestionarea resurselor de apă și protecția la inundații au fost modeste – de numai 15 procente din toate cheltuielile în legătură cu apa. Este necesar de a revizui cadrul de finanțare, cu marcarea în viitor a taxelor și a impunerilor pentru gestionarea resurselor de apă. De asemenea, finanțarea pentru irigații este o prioritate, având în vedere potențialul său economic, dar ar trebui să se bazeze pe un plan de dezvoltare a irigațiilor care nu există în prezent. Ar trebui abordată chestiunea întreprinderilor de stat în domeniul irigațiilor, care operează scheme parțial funcționale, deoarece acestea reprezintă o povară financiară semnificativă.

Figura 3. Cheltuieli publice în sectorul apei, pe surse de finanțare, 2010-2017

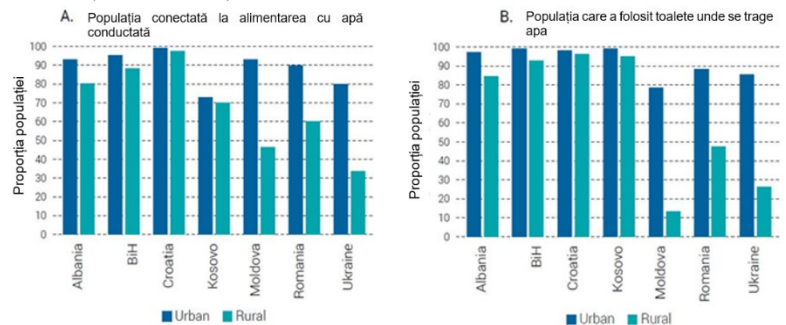
Sursa: Banca Mondială, 2020. Diagnostic privind securitatea alimentării cu apă în Moldova și perspective pentru viitor. Washington, DC.

A existat o înclinație susținută pentru finanțare în zonele urbane, din cauza faptului că nu există planificare națională și sprijin pentru serviciile în zonele rurale. Finanțarea internă este în continuare fragmentată: Fondul ecologic național (FEN) și Fondul național de dezvoltare regională (FNDR) sunt cele două surse principale, FEN fiind cea mai importantă sursă de fonduri pentru comunele rurale. Însă, pe când FNDR are un istoric de implementare bun, eficiența FEN este afectată de performanța scăzută și de probleme de transparență. Date fiind decalajele mari în materie de finanțare, un cadru de finanțare ar ajuta la mobilizarea mai multor surse din tarife, de la guvern și de la parteneri și ar susține o utilizare mai coerentă a fondurilor naționale.

O analiză a accesului la servicii în zonele rurale și o perspectivă asupra dezvoltării incluzive

Dezvoltarea incluzivă rămâne o provocare majoră în acest sector. Decalajul dintre zonele rurale și cele urbane în ceea ce privește accesul la servicii este mare, iar segmentul cel mai sărac din populația rurală beneficiază de cel mai scăzut nivel de servicii. Accesul la toalete cu apă este de 94 procente în zonele urbane și numai 48 procente în zonele rurale. Aceasta înseamnă că cele mai multe dintre gospodăriile rurale folosesc latrine în curte, cu un statut igienic necorespunzător, adesea fără facilități de spălat pe mâini în apropiere.² Sistemele de canalizare deservesc 3,6 procente din populația rurală, în timp ce în mediul urban ajunge la 76,3 procente din populație. Numai una din trei gospodării rurale are acces la o sursă de apă potabilă gestionată public.

Figura 5. Accesul la alimentarea cu apă prin conducte și la toalete cu apă – valori pentru Moldova și valori de comparare

Sursa: Banca Mondială, 2019: Starea sectorului – Analiza serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în regiunea danubiană. Washington, DC.

Căi pentru obținerea securității alimentării cu apă

Securitatea alimentării cu apă în Moldova este amenințată de lipsa infrastructurii, a finanțării, a capacităților de management și a politicilor favorizante. Moldova are nevoie de o abordare complexă și pe termen lung pentru a se ocupa de aceste provocări, astfel încât investițiile accelerate să ducă la servicii mai bune de alimentare cu apă, canalizare și irigații, la existența unor capacități de management care să asigure folosirea sustenabilă a resurselor de apă acum și în viitor și la integrarea rezilienței în sistem. [Diagnosticul de securitate a alimentării cu apă în Moldova](#) evidențiază acțiuni prioritare pe termen scurt și mediu pentru a îmbunătăți securitatea alimentării cu apă pentru serviciile de apă și canalizare, pentru o

² Anchetă privind bugetele gospodăriilor. 2018.

agricultură care să fie rezilientă din punct de vedere climatic și să beneficieze de irigații și pentru realizarea rezilienței în gestionarea apei. [Proiectul de securitatea alimentării cu apă și canalizare propus de Banca Mondială](#) vizează sprijinirea Moldovei pentru a aborda câteva din aceste domenii prioritare. De asemenea, ar trebui urmărite programatic și alte acțiuni în curs și programate, în conformitate cu finanțele și capacitățile disponibile.